

JEDNÁNÍ SEKCE PROCESNÍHO PRÁVA A ALTERNATIVNÍHO ŘEŠENÍ SPORŮ V SALVA GUARDĚ

Členové sekce procesního práva a alternativního řešení sporů Unie podnikových právníků ČR, o.s., se sešli ve dnech 11. – 13. 10. 2010 na víkendovém jednání v litoměřickém hotelu Salva Guarda. Tentokrát jej věnovali otázkám rozhodčího řízení. Tento blok jednání řídil JUDr. Alois Dvořák, prezident Asociace rozhodců České republiky (ARČR) a místopředseda UPP ČR.

Úvodní slovo přednesl pan Mgr. **Přemysl Libal, rozhodce Rozhodčího soudu** při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, který rozhoduje spory více než patnáct let, v minulosti jako rozhodce ad hoc **Asociace rozhodců České republiky**. Za tu dobu má na svém kontě více než 400 rozhodnutých sporů. Jeho specializací jsou zejména spory o domény.

Rozhodčí soud HK ČR a AK ČR byl založen v roce 1949, v posledních deseti letech rozhodoval více než 10.000 sporů. Jestliže v roce 2000 to bylo na dvě stovky sporů, před dvěma lety už to bylo přes 3000 sporů. Je jediným stálým rozhodčím soudem v ČR s neomezenou věcnou a místní příslušností k rozhodování majetkových sporů, je reálně největším doménovým sudištěm na světě, je jediným sudištěm domén „.eu“, jedním ze dvou míst v Evropě, kde lze rozhodovat spory o generické domény .com, .net, .org atd. Druhým je WIPO. Podle názoru rozhodce by bylo možné bránit se proti doménovým cybersquatterům víc v ČR. Za poslední tři roky byly podány téměř dvě desítky ústavních stížností proti rozhodnutí v doménových sporech, všechny byly zamítnuty.

Výhodami rozhodčího řízení je jeho **jednoinstančnost** (není možné se odvolat, pokud není možnost odvolání sjednána v rozhodčí doložce), **efektivita a rychlost** (průměrná doba sporu je čtyři měsíce, je možné urychlené řízení do tří měsíců, respektive do jednoho měsíce, když doba se počítá od zaplacení poplatku, **výběr rozhodců**, **výběr sudiště** (místa rozhodčího řízení), **neveřejnost** (ochrana obchodního tajemství), **vykonatelnost** rozhodčího nálezu v ČR i v zahraničí, ve více než 140 státech, které podepsaly New York Convention.

Nedávno proběhla diskuse, kdy účastníci sjednávali ve smlouvě povinnost utajení všech informací o případném řešení sporů včetně existence sporu. Toto ujednání se stalo součástí rozhodčí doložky, podle něho nesměli zveřejnit ani existenci sporu ani obsah.

Náklady právního zastoupení jsou přiznávány, dříve někteří rozhodci tvrdě zastávali názor, že náhrada nákladů se v rozhodčím řízení přiznávat nemá. Dnes se většina přiklání k názoru, že vítěz ve sporu má nárok na náhradu toho, co ho řízení skutečně stálo, v případě hodinové odměny i hodinovou odměnu, pokud jí zaplatil, například v doménových sporech nejen zastoupení, ale náklady na experta (soudního znalce). Podle nového řádu jsou náhrady nákladů řízení přiznávány výhradně podle advokátního tarifu 177/1996 Sb.

Jaké jsou **nevýhody rozhodčího řízení**? Pro někoho to mohou být právě všechny výhody uvedené výše. Asi tou největší je pak skutečnost, že **nelze ukládat předběžná**

opatření. K tomu např. Krajský soud v Hradci Králové, 21 Co 47/2005, [Výběr VKS 210/2005]: V průběhu rozhodčího řízení nelze nařídit předběžné opatření k tomu, aby jim byly zatímně upraveny poměry účastníků. To lze ale řešit mezitímním rozhodčím nálezem. Rozhodčí soud, rozhodce, **nemá pravomoc předvolávat svědky**, je povinností stran zajistit jejich účast.

Nový řád Rozhodčího soudu platí od 1. 7. 2012. Především již nerozlišuje mezi vnitrostátním a zahraničním sporem, o pravomoci Rozhodčího soudu jsou oprávněni rozhodovat pouze rozhodci, upravuje možnost přezkoumání usnesení o zastavení řízení pro **nedostatek pravomoci**. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „rozhodčí soud“) je stálým rozhodčím soudem podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění, který působí jako nezávislý orgán pro rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci. Rozhodčí soud rozhoduje uvedené spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami, nebo z mezinárodní smlouvy, a jde o věc, ve které lze rozhodčí smlouvu uzavřít. Nedostatek pravomoci rozhodčího soudu nemůže namítat strana, která se pustila do projednávání sporu ve věci samé, aniž nedostatek pravomoci namítla. To neplatí v případě sporů ze spotřebitelských smluv, nebo jde-li o námitku, že ve věci nelze rozhodčí smlouvu uzavřít. V případě spotřebitelských sporů může namítat, i když se pustil do projednávání sporu. Může účastník řízení namítat později i v případě, že ve věci nelze rozhodčí smlouvu uzavřít, kdy nelze rozhodčí smlouvu uzavřít?

O nedostatku pravomoci rozhoduje rozhodčí senát. Dříve byl rozdíl ve vnitrostátních a mezinárodních sporech: ve vnitrostátních rozhodoval přímo rozhodčí senát, v mezinárodních pak předsednictvo soudu. Mohlo tak docházet někdy až k absurdním situacím. Např. byl posuzován reálný případ: na jedné straně byli tři subjekty, jeden byl občan SRN, - všechny ostatní subjekty ČR. Jednalo se o zájem akcionářů na vyrovnání a bránění firmy k přístupu k účetním dokladům pro určení sporné výše hodnoty majetku bylo nezbytné, aby se žalobci dostali k účetním podkladům žalovaného. S ohledem na způsob dokazování v rozhodčím řízení prakticky neměli možnost svá tvrzení doložit, protože jim žalovaný odmítal k potřebným dokladům přístup. Rozhodčí senát se jednomyslně shodl, že pravomoc rozhodčího soudu není dána.

Řízení před rozhodčím soudem je jednoinstanční. Strany se však mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci. Při podání návrhu na přezkoumání rozhodčího nálezu se postupuje obdobně jako při podání žaloby.

Rozhodčí doložka - doporučené znění na webových stránkách je bezpečné, je univerzální, nemusí být nejvhodnější pro určitou smlouvu, typ transakce, vztah apod. Dobře zpracovaná rozhodčí doložka je předpokladem využití všech výhod rozhodčího řízení. Při úpravě rozhodčí doložky, její vlastní formulace je třeba mít na paměti, aby byla jednoznačná, nebyla v rozporu s obecně závaznými právními předpisy. Je možná sjednat i rozhodování bez ústního jednání na základě písemností, nutno však zvážit, kdy je vhodné rozhodování na základě písemností. O převedení sporu z písemného do ústního bude vždy rozhodovat senát na základě zvážení všech okolností sporu. V doložce je možné jmenovat konkrétního rozhodce přímo. *Příklad: Všechny spory vznikající z dohody o narovnání vzájemných práv a povinností a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho řádu rozhodcem TTTT JJJJJJJJ PPPPPPPPPPP. V případě, že tento rozhodce nebude*

moci ve věci rozhodnout, dohodly se smluvní strany, že ve věci rozhodne rozhodce JUDr. TTTT. JJJJJJ Ppppppová. Pro případ, že nebude moci ve věci rozhodnout ani jeden z rozhodců, dohodly se smluvní strany, že rozhodne ve věci rozhodce jmenovaný předsedou rozhodčího soudu. Smluvní strany se dále dohodly, že bude ve věci rozhodováno podle zásad spravedlnosti na základě písemných podkladů bez ústního jednání bez odůvodnění rozhodčího nálezu. V rozhodčí doložce je možné sjednat "odvolání", tedy **přezkoumání rozhodčího nálezu** jinými rozhodci či obecným soudem (v ten moment se však ztrácí výhody rozhodčího řízení, zejména pokud jde o rychlost).

Smluvní ujednání, že „smluvní strany berou na vědomí, že případné spory, které by mohly vzniknout z této smlouvy v souvislosti s ní mohou být mimo jiné řešeny i v rozhodčím řízení u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho řádu. Pro tento případ se smluvní strany zavazují splnit všechny povinnosti uložené jim v rozhodčím nálezu ve lhůtách v něm uvedených“, je rozhodčí doložkou alternativní, jež dává (jelikož nebylo stranami dohodnuto jinak) volbu alternativy zahájit řízení u rozhodčího soudu nebo obecného soudu straně zahajující řízení (viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2697/2007, ze dne 21. 2. 2008).

Dohodnou-li si smluvní strany, že řešení sporů je možné, jak cestou rozhodčího řízení, tak i cestou občanského soudního řízení, aniž je mezi nimi výslovně smluvena preference rozhodčího řízení v případě nesouhlasu žalované strany, nelze tuto skutečnost pominout či explicitně vyjádřenou vůli umožnit stranám výběr mezi dvěma způsoby řešení sporů obsahově negovat, resp. vyprázdnit. Jiný přístup by vedl k nepřipustnému zasahování do soukromoprávního vztahu a k naložení zásady smluvní autonomie, a to v rozporu s principy odvozenými ze zásady legální licence zakotvené v čl. 2 odst. 4 Ústavy, resp. čl. 2 odst. 3 Listiny (podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 1512/12, ze dne 30. 7. 2013 ÚS: Dohoda smluvních stran o alternativách řešení sporů)

Spory rozhodují pouze **rozhodci** zapsaní na seznamu rozhodců ke dni zahájení řízení. Na žádost strany může předsednictvo rozhodnout o zápisu rozhodce jen pro konkrétní spor (ad hoc). To neplatí pro jediného rozhodce nebo předsedu rozhodčího senátu. Spory ze spotřebitelských smluv může rozhodovat jen rozhodce zapsaný v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti (§ 35a zákona), nejde-li o případy, kdy strany uzavřely smlouvu o rozhodci (§ 2 odst. 3 písm. a) zákona). Při výkonu funkce jsou rozhodci nezávislí a nevystupují nikdy jako zástupce kterékoli strany. Přijetí funkce rozhodce musí být písemné (§ 5 odst. 2 zákona). Spor rozhoduje rozhodčí senát složený ze tří rozhodců, nebo pokud se o tom strany dohodly, jediný rozhodce. Ustavení rozhodčího senátu nebo jmenování jediného rozhodce se provádí podle tohoto řádu (§ 23).

Nový Řád dává možnost **zvolit předsedu stranami** podle § 23 Řádu. Na základě žádosti kterékoliv ze stran dle odstavce 4 a zaplacení poplatku za zvláštní jmenování předsedy rozhodčího senátu zašle rozhodčí soud stranám výčet 10 rozhodců, ze kterých předseda rozhodčího soudu hodlá jmenovat předsedu rozhodčího senátu. Každá ze stran má právo do 5 dnů od doručení takového výčtu oznámit rozhodčímu soudu jména nejvýše 4 rozhodců z takového výčtu, které odmítá; v případě, že tak strana neučiní nebo pokud odmítne více než 4 rozhodce, má se za to, že neodmítla žádného rozhodce. Předseda rozhodčího soudu nato jmenuje předsedu rozhodčího senátu z rozhodců, kteří nebyli odmítnuti žádnou ze stran. Postupem dle tohoto odstavce není dotčeno vyloučení rozhodce dle § 24. Do doby, než je ustaven rozhodčí senát, je předseda rozhodčího soudu oprávněn

vykonávat všechny procesní úkony, pokud nejsou svěřeny tajemníkovi, s výjimkou rozhodování o pravomoci dle § 25 odst. 1. Volba předsedy může být komplikovaná.

Volba rozhodce je významným prvkem v rozhodčím řízení, jeho významnou výhodou, ale může být také významnou chybou. Správnou volbou ovlivňujete chápání a rozhodování v dobrém smyslu slova. Volba rozhodce ovlivňuje logicky také způsob, jakým bude zvolen předseda. Volba předsedy může být často velmi komplikovaná. Někteří rozhodci z principu odmítají návrhy.

Hlavní problém **sporů** týkajících se **informačních technologií** a jejich implementací je, že se neseťkala očekávání stran. Ty používají stejná slova, ale chápou jinak jejich význam. Příkladem může být, že zákazník si koupil licenci na sofistikovaný software, součástí licence bylo i provedení instalace softwaru. Dodavatel instaloval software a software byl funkční a plnil vše co má. Zákazník se domáhal toho, že instalace znamená implementaci tedy integrování softwaru do celé infrastruktury. Což představovalo mnohonásobek ceny software. Ve výsledku chtěli ušetřit, že implementaci si udělají sami, a když zjistili, že to nezvládnou, tak k tomu chtěli soudní cestou donutit dodavatele. Nevhodný výběr rozhodců může být velká chyba!

§ 5 Řádu upravuje **místo konání ústního jednání**

(1) Pravidelným místem konání ústních jednání je sídlo rozhodčího soudu. Sídlem rozhodčího soudu je Praha. Se souhlasem tajemníka vydaným na základě dohody stran nebo na základě podnětu rozhodčího senátu v případě, že se strany na místě konání ústního jednání nedohodly, může rozhodčí senát rozhodnout o konání ústního jednání na jiném místě České republiky nebo v zahraničí. Souhlas tajemníka a rozhodnutí rozhodčího senátu se nevyžaduje, má-li se řízení konat ve stálém sudišti rozhodčího soudu.

(2) Koná-li se řízení v zahraničí, je místem rozhodování soudu stát, ve kterém se řízení koná.

Rozhodčí senát by měl vést strany vždy ke **smíru** v každém stádiu sporu a uvést návrhy, doporučení a podněty, které podle jeho názoru mohou přispět k uzavření smíru. Platí věčné pravidlo i špatná dohoda je lepší než dobrý soud. Dát stranám prostor se zpravidla vyplácí.

Dohoda stran o způsobu jakým má být spor veden, tzn. například určení sporných bodů s tím, že rozhodováno bude pouze o takto určených bodech.

Použití hmotného práva. Rozhodčí soud řeší spory podle hmotného práva, jímž se předmět sporu řídí, a v obchodních věcech též s přihlédnutím k obchodním zvyklostem. Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci dále řídí právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele (§ 25 odst. 3 zákona). Rozhodování podle zásad spravedlnosti: s výjimkou sporů ze spotřebitelských smluv může být spor rozhodnut podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže k tomu strany rozhodce výslovně pověřily. Pro spotřebitele neplatí spravedlnost! Podle názoru některých účastníků jednání zákonné ustanovení není tak striktní a při zachování ochrany spotřebitele by rozhodování podle zásad spravedlnosti umožnilo.

Pro rozhodčí soud a strany sporu platí pravidla **doručování**. Písemnosti ve sporu zasílá stranám rozhodčí soud na adresu, kterou strana uvedla, nebo dodáním do datové schránky, pokud strana takové dodávání umožnila (§ 18a odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů). Pokud strana žádnou adresu neuvedla a dodání do datové schránky není možné, zasílají se jí písemnosti na adresu, jež je rozhodčímu soudu známa. Pokud si strana zvolila

zástupce, zasílají se písemnosti tomuto zástupci, a to na adresu jeho sídla, popřípadě bydliště, popřípadě jinou adresu, kterou strana uvedla, anebo dodáním do jeho datové schránky, pokud je to možné. S účinky doručení adresátovi mohou namísto adresáta přijímat písemnosti, a to i do datové schránky, osoby jím zmocněné k přijímání písemností, jakož i další osoby uvedené jako příjemci písemností v občanském soudním řádu. Žaloby, žalobní odpovědi, předvolání, rozhodčí nálezy a usnesení se doručují do vlastních rukou s potvrzením o doručení, anebo dodáním do datové schránky adresáta podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů). Ostatní písemnosti se zasílají doporučeným nebo obyčejným dopisem nebo prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu adresáta nebo prostřednictvím jiných elektronických prostředků anebo dodáním písemnosti do datové schránky adresáta. Zpráva zasláná prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu adresáta (strany) musí být opatřena uznávaným elektronickým podpisem. Kterákoli z písemností uvedených v předchozích odstavcích může být doručena rovněž osobně s potvrzením o doručení. Nebyl-li dokument dodáván do datové schránky adresáta, jsou všechna doručení rozhodčího soudu platná, byla-li učiněna podle odstavců 1 až 5, a to i tehdy, jestliže adresát písemnost odepřel převzít nebo přes oznámení provozovatele poštovních služeb ji nevyzvedl. Písemnost, jejíž převzetí bylo adresátem odepřeno, je doručena dnem, kdy převzetí bylo odepřeno. Písemnost určená k doručení do vlastních rukou (§ 10 odst. 3), kterou adresát nevyzvedl do 10 dnů od oznámení provozovatele poštovních služeb, se považuje za doručenu poslední den této lhůty, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Ostatní písemnosti, které adresát nevyzvedne do 5 dnů od oznámení provozovatele poštovních služeb o uložení, se považují za doručené poslední den této lhůty, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Pokud se doručuje do zahraničí, stačí, bylo-li doručeno podle práva státu místa doručení. Dokument, který byl dodán do datové schránky, je doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu. Jestliže strana po zahájení rozhodčího řízení změnila adresu, aniž to oznámila rozhodčímu soudu, je doručováno platně, jsou-li písemnosti zasílány na její poslední známou adresu. Jestliže se postupem podle odstavců 1 až 8 nepodařilo doručit straně na její poslední známou adresu, a to ani prostřednictvím jejího zástupce anebo osoby jí zmocněné k přijímání písemností, může jí předseda rozhodčího soudu ustanovit osobu pověřenou k přijímání písemností (dále jen „pověřená osoba“). Den doručení pověřené osobě se považuje za den doručení adresátovi, jemuž byla ustanovena pověřená osoba. Pověřenou osobou může být jen osoba zapsaná na seznamu rozhodců rozhodčího soudu. Předchozí řád znal pojem „opatrovník“, dnešní používá pojem „osoba pověřená k přijímání písemností“, tu ustanovuje usnesením předseda rozhodčího soudu. Obdobná pravidla doručování obsahuje také rozhodčí doložka doporučená pro řízení ad hoc Asociací rozhodců České republiky: „...se pro účely doručování v rozhodčím řízení smluvní strany dohodly, že doručování veškerých písemností se provádí na adresu sídla/bydliště smluvních stran, jak je uvedeno v záhlaví této smlouvy. V případě jakékoli změny adresy sídla/bydliště je smluvní strana, u které změna nastala, povinna oznámit tuto změnu druhé smluvní straně prokazatelným způsobem do osmi pracovních dnů. V případě, že se adresáta písemnosti nepodaří zastihnout, bude písemnost uložena u subjektu provádějícího přepravu této písemnosti a adresát bude vhodným způsobem vyzván k vyzvednutí této písemnosti. Nevyzvedne-li si adresát písemnost do osmi pracovních dnů ode dne uložení, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenu, i když se adresát o uložení této písemnosti nedozvěděl. Rozhodce je vedle toho oprávněn

straně sporu, jejíž adresa není známa, respektive nedaří se doručit zásilku na adresu, jak uvedeno výše, ustanovit opatrovníka pro doručování. Opatrovník má práva a povinnosti účastníka řízení. Doručení zásilky opatrovníky má stejné účinky jako doručení účastníku řízení, kterému byl tento ustanoven.“

K přerušení řízení podle § 11 Řádu: Častou chybou je, že žalobce se domáhá přerušení řízení, aniž by byl zaplacen poplatek.

Pro **vyločení rozhodce pro podjatost** platí obdobná pravidla jako pro soudce obecných soudů.

k **důkazům** přijal Nejvyšší soud, 29 Cdo 4575/2008, [C 8481] C 8481 stanovisko, že i v rozhodčím řízení se uplatní ustanovení § 125 OSŘ, podle něhož za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Provedení dokazování prostřednictvím soudu, například prováděl dokazování výsledkem svědka prostřednictvím okresního soudu v Mostě

O **vrácení poplatku** může strana sporu požádat. Protižaloba (obranná žaloba) je zpoplatněna stejně jako žaloba. Námitka započtení z jiného právního vztahu než nárok uplatněný žalobou se posuzuje jako protižaloba vydání rozhodčího nálezu ve věci, o nákladech může být rozhodnuto jen rozhodčím nálezem. Řád pamatuje na potřebu řešit spory rychle. Za tzv. urychlené řízení do dvou měsíců se zvyšuje poplatek o 75 % poplatku, do čtyř měsíců o 50 % poplatku. Umožňuje také snížení poplatku o 20 % v případě, že spor rozhoduje jediný rozhodce, 10 %, pokud jen na základě písemností, dalších 10 %, pokud strany mají sjednáno, že nález může být vydán bez odůvodnění.

Zkušenosti z jednání účastníků před rozhodčím soudem a rozhodcem ad hoc si vyměňovali členové ARČR a sekce.

Další část svého jednání věnovali členové sekce procesního práva a alternativního rozhodování sporů mediaci. Tento blok řídila JUDr. Denisa Bellinger, místopředsedkyně UPP ČR a mediátorka.

Aktuálními otázkami mediace, zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci, a zpráva z praxe se ve svém úvodním slově věnoval pan Mgr. Petr Němec, zapsaný mediátor pod č. 3.

Moderní efektivní technika řešení sporu - vyjednávání s prvky mediace bylo téma, které přednesla paní PhDr. Iva Moravcova, zapsaná mediátorka.

Prvním zkušenostem s řešením i obchodních sporů se věnovala paní Ing. Kateřina Bělková, zapsaná mediátorka pod č. 6.

Zaznamenal: DVA